

8. Hanauer L., Morris L. J. China in Africa. Implications of a Deepening Relationship / RAND Corporation. URL: https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB9760.html
9. Угву В. У. Стратегія КНР щодо країн Африки : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04. Київ, 2020. 234 с.

REFERENCES

- Gu, X. et al. "China's Engagement in Africa: Activities, Effects and Trends". <https://www.cgs-bonn.de/de/publikationen/cgs-global-focus/>
- Hanauer, L., and Morris, L. J. "China in Africa. Implications of a Deepening Relationship". *RAND Corporation*. https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB9760.html
- Klymyshyn, P. "Osnovni vektory heostrategii Kytaiskoi Narodnoi Respubliki na pochatku XXI st." [Key Geostategic Vectors of People's Republic of China at the Beginning of XXI Century]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*, iss. 5 (2013): 384-395. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/klymyshyn_osnovni.pdf
- Krippahl, C. "Who benefits from China-Africa relations?" *Deutsche Welle. Made for mind*. November 30, 2021. <https://www.dw.com/en/who-benefits-from-china-africa-relations/a-59979169>

- Morgan, P., and Nicholson, J. "Does China Have a Looming Africa Problem?" *The Diplomat*. September 19, 2016. <https://thediplomat.com/2016/09/does-china-have-a-looming-africa-problem/>
- "Survey resources and data". *Afrobarometer*. <https://www.afrobarometer.org/surveys-and-methods/survey-resources/>
- Tykhonenko, I. V., and Vuiko, V. V. "Ekonomichnyi vektor afrykanskoï polityky KNR: vyklyky ta perspektyvy" [Economic Vector of China's African Policy: Challenges and Prospects]. *Naukovi pratsi. Politolohiia*, no. 297 (2017): 66-69. https://www.researchgate.net/publication/346523854_Ekonomichnij_vektor_afrykanskoï_politiki_KNR_vikliki_ta_perspektivi
- Uhvu, V. U. "Strategiia KNR shchodo krain Afryky" [The Strategy of the People's Republic of China in Relation to African Countries]: *dys. ... kand. polit. nauk : 23.00.04*, 2020.
- Ukrainets, L. "Vyznachennia osnovnykh chynnykiv priamykh zakordonnykh investysii z Kytaiu u krainy Afryky" [Determination of the Main Factors of Foreign Direct Investment from China to African Countries]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, no. 4 (2013): 458-472. <http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/688/669>

УДК 339.9

JEL: F43

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-36-42>

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ КНР У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ

©2023 **ВАРЛАМОВА М. Л.**

УДК 339.9

JEL: F43

Варламова М. Л. Підвищення конкурентоспроможності економіки КНР у глобальному вимірі

У сучасних умовах боротьби за світове економічне лідерство актуальним є аналіз тенденцій підвищення конкурентоспроможності Китаю, економіка якого є сьогодні другою за величиною. У статті проаналізовано порівняння динаміки обсягів ВВП країн-лідерів – США, Китаю та Японії. Визначено, що за темпами зростання протягом 1970–2022 рр. Китай почав випереджати США, що вказує на можливість для Китаю стати першою за величиною економікою. Зазначені тенденції простежуються і в збільшенні частки Китаю у світових обсягах ВВП разом зі зменшенням даного показника для США та Японії. Бурхливі трансформації відбуваються й у сфері зовнішньої торгівлі: обсяги експорту та імпорту товарів Китаю постійно зростають і дозволяють стабільно демонструвати лідируючі позиції. Кількісно Китай демонструє конкурентоспроможну позицію (2 місце) щодо залучення та виведення прямих іноземних інвестицій. За іншими аналізованими кількісними показниками Китай також конкурує за лідерство зі США. Разом із тим у результаті проведеного аналізу встановлене відставання КНР від розвинутих країн світу за рівнем ВВП на душу населення, а також за загальним рівнем конкурентоспроможності. Щодо першого показника, загалом тут простежується позитивна динаміка, незважаючи на ще суттєву різницю порівняно з розвинутими країнами. Стосовно другого показника, що є інтегральним, тут спостерігається негативна тенденція у 2022 р. Також у результаті проведеного аналізу відмічено підвищення конкурентоспроможності у сфері інновацій, що є драйвером для розвитку всіх галузей економіки та впливає на підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг Китаю у світовій економіці.

Ключові слова: конкурентоспроможність, світове лідерство, КНР, експорт, імпорт, інноваційний розвиток, прями іноземні інвестиції.

Рис.: 11. **Бібл.:** 8.

Варламова Марія Леонідівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: m.varlatova@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7111-1136>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57193522218>

Varlamova M. L. Enhancing the Competitiveness of the Chinese Economy on a Global Scale

In the modern competitive landscape for global economic leadership, it is crucial to analyze the trends in enhancing China's competitiveness, currently the world's second-largest economy. This article examines a comparison of GDP growth dynamics among leading countries – the United States, China, and Japan. It is determined that China has begun to outpace the United States in terms of growth rates from 1970 to 2022, indicating the potential for China to become the largest economy. These trends are also evident in the increasing share of China in global GDP alongside a decrease in this indicator for the United States and Japan. Some impetuous transformations are taking place in the realm of international trade, as China's exports and imports continue to grow, allowing to maintain a dominant position. In terms of quantity, China demonstrates a competitive position (second place) in attracting and exporting foreign direct investments. Also according to other analyzed quantitative indicators, China is competing with the United States for leadership. However, the analysis reveals a gap compared to developed countries concerning GDP per capita and overall competitiveness levels. Regarding the former indicator, there is an overall positive trend, despite a significant gap compared to developed countries. As for the latter, which is an integral measure, a negative trend is observed in 2022. Furthermore, the carried out analysis highlights an increase in competitiveness in the field of innovation, which serves as a driver for the development of all sectors of the economy and influences the competitiveness of Chinese goods and services in the global economy.

Keywords: competitiveness, global leadership, China, exports, imports, innovative development, foreign direct investment.

Fig.: 11. **Bibl.:** 8.

Varlamova Mariia L. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: m.varlamova@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7111-1136>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57193522218>

На сучасному етапі глобалізації та швидких змін у світовій економіці Китай відіграє важливу роль як один із ключових гравців на міжнародній економічній арені. За останні десятиліття Китай привертає увагу своїм динамічним економічним зростанням, стрімким розвитком виробництва та постійними змінами у структурі своєї економіки. Він став світовим лідером у багатьох галузях. Роль Китаю у світовій економіці та його конкурентоспроможність на міжнародному ринку здійснюють суттєвий вплив на геополітичні та економічні відносини між країнами. Вивчення конкурентоспроможності Китаю набуває особливої ваги в умовах активної боротьби за світове лідерство.

Бурхливий розвиток економіки Китаю привертає увагу багатьох науковців світу. Слід відмітити роботи таких учених, як Юлія Чалюк [1], Стефані Крістін Вінклер (*S. Ch. Winkler*) [2], Лі Чжен, Чжоу Січжен, Самуель Чжун, Лі Джун (*Li Zh., Zhou X., Jung S., Li J.*) [3] та інших, які з різних точок зору детально проаналізували економічний і політичний вплив Китаю на світову конкурентоспроможність. Незважаючи на численні дослідження, більш детальної уваги потребує вивчення тенденцій економічного зростання Китаю, що ведуть країну до лідерства.

Метою статті є дослідження основних чинників, які сприяють підвищенню конкурентоспроможності Китаю у світовій економіці.

У дослідженні використано методи аналізу, порівняння, синтезу, систематизації даних і графічні методи. Для пошуку статистичних даних використовувались дані міжнародних організацій.

З кожним роком спостерігається зростання ролі Китаю у світовій економіці. Населення даної країни станом на 2022 р. складає 1 425 893 тис. осіб, що становить 17,9% населення всього світу. Країна

займає третю за величиною територію у світі. Характеризуючи конкурентоспроможність економіки, слід розглянути динаміку ВВП Китаю (рис. 1).

Як показано на рис. 1, обсяги ВВП Китаю стабільно зростають за період з 1970 по 2022 рр. До 2010 р. Китай вважався третьою економікою у світі, але випередивши Японію в зазначеному році, зберігає позицію станом на 2022 р. Порівнюючи економіки даних країн, важливо розглянути щорічні темпи приросту ВВП (рис. 2).

Як можна помітити з рис. 2, починаючи з кінця минулого століття Китай впевнено демонструє найвищі темпи приросту серед представлених країн у більшості років, досягаючи 29% у 2007 і 2008 рр., незважаючи на світову економічну кризу. Слід відмітити, що в період післякризового відновлення 2009 р. також спостерігався приріст на рівні 11% зі зростанням у наступні два роки.

Під час економічної кризи, пов'язаної з пандемією, ВВП Китаю зріс на 2,9% у 2020 р. і на 20,7% у 2021 р. У цей самий період для більшості світових лідерів взагалі спостерігалось падіння темпів ВВП. В аналізованих країнах, зокрема в США, у 2020 р. ВВП зменшився на 1,5%, в Японії – на 1,6%.

Аналізуючи ВВП наведених країн за часткою у світовій економіці, можна побачити динамічне її збільшення для Китаю, разом із вираженим зниженням для Японії (рис. 3).

При цьому, якщо частка Китаю в 1970 році становила 2,7%, США – 31,5%, Японії – 6,2%, то у 2022 р. Китаю належало вже 18% обсягів світового ВВП, США – 25,5%, Японії – 4,2%. Отже, у порівнянні з 1970 р. США та Японія зменшують частки ВВП у світовій економіці. Найнижче значення для США спостерігалось на рівні 21,2% у 2011 р., після чого відбувалося

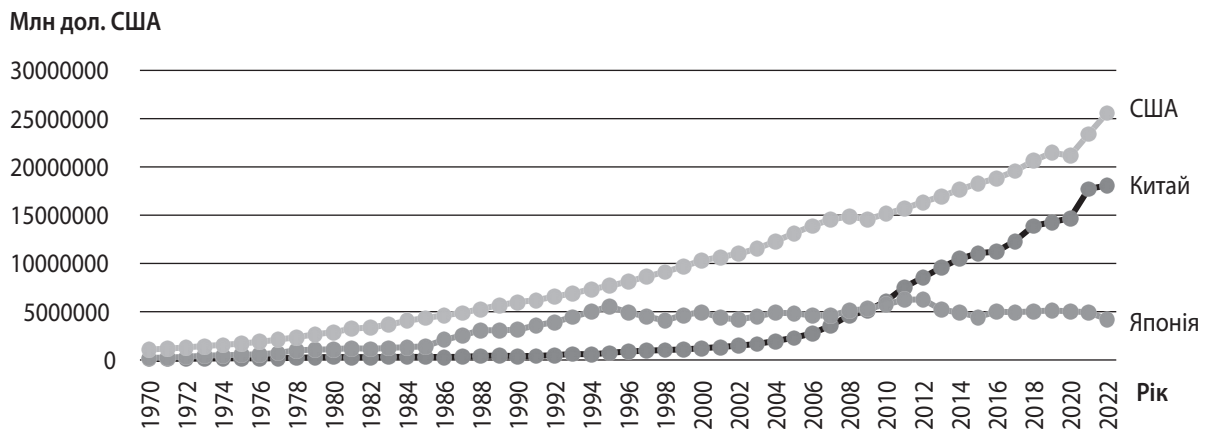

Рис. 1. Динаміка ВВП Китаю, США та Японії, млн дол. США

Джерело: розраховано та побудовано на основі [4].

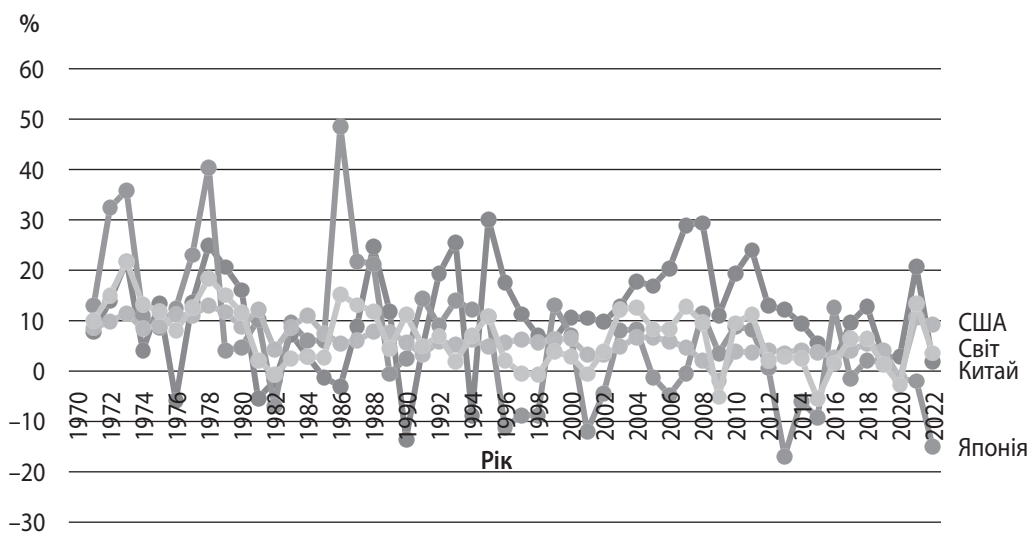

Рис. 2. Щорічні темпи приросту ВВП Китаю, Японії та США за 1970–2022 рр., % до попереднього року

Джерело: розраховано та побудовано на основі [4].

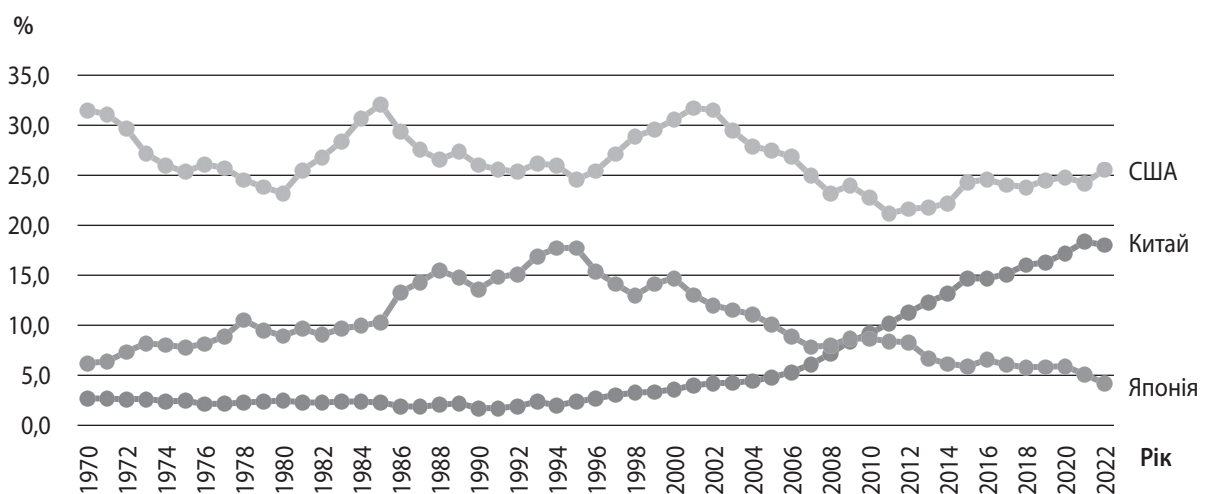

Рис. 3. Частки ВВП країн у світовій економіці, %

Джерело: розраховано та побудовано на основі [4].

поступове зростання. Для Японії з 2011 по 2022 рр. спостерігалась негативна динаміка з найнижчим значенням у 2022 р.

За рівнем ВВП на душу населення Китай поступається іншим країнам, але можна спостерігати позитивну динаміку, більш виражену з початку XXI століття (рис. 4).

Одним із важливих інструментів для аналізу конкурентоспроможності країн вважається рейтинг Інституту менеджменту розвитку (The IMD World Competitiveness Ranking), який оцінює країни за такими категоріями, як економічна продуктивність, ділова ефективність, інфраструктура, урядовий фактор, технологічна готовність та інші. Цей рейтинг допомагає розуміти сильні та слабкі сторони кожної країни в глобальному контексті.

Відповідно до даного рейтингу у 2023 р. Китай посів 21 місце серед 64 аналізованих країн (рис. 5).

Проте тут слід зазначити негативну тенденцію, оскільки в поточному році Китай знизився в рейтингу на 4 позиції порівняно з попереднім роком. Характе-

ризуючи за складовими оцінки рейтингу, можна побачити, що найнижчу оцінку має показник «ефективність уряду», найвищу – «економічні показники». За останнім Китай посідає 8 місце в рейтингу, але у 2019 р. за даним показником займав 2 позицію (рис. 6).

За складовими «інфраструктура» та «ефективність бізнесу» Китай у 2023 р. опинився на 21 місці, значно погіршивши конкурентоспроможність за останнім показником порівняно з 2022 р. (рейтинг знизився на 6 одиниць).

Серед викликів 2023 р., визначених Інститутом розвитку планування Китайського університету Цінхуа і представлених при аналізі рейтингових показників, наведено такі [5]:

1. Забезпечення стійкого економічного зростання та збільшення зайнятості.
2. Розширення внутрішнього попиту за допомогою ефективних інвестицій і стимулювання споживання.
3. Продовження глибокої інтеграції цифрової та реальної економіки для сприяння високоякісному розвитку.

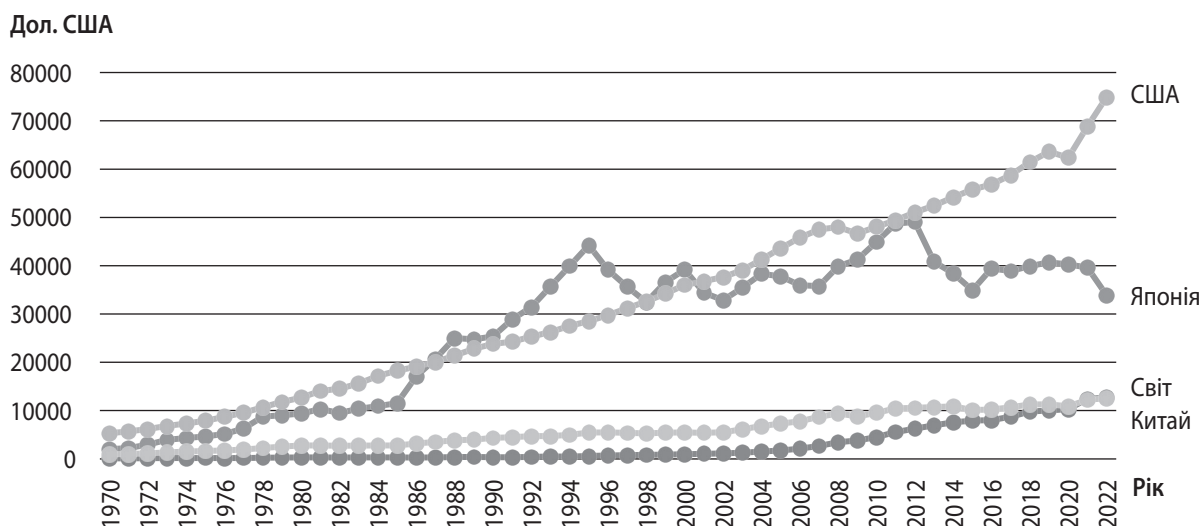

Рис. 4. ВВП на душу населення Китаю, США та Японії, дол. США

Джерело: розраховано та побудовано на основі [4].

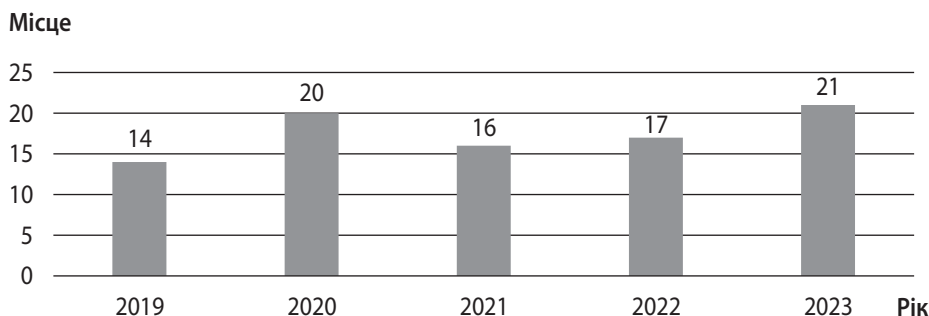

Рис. 5. Позиція Китаю у світовому рейтингу конкурентоспроможності, місце в рейтингу

Джерело: побудовано на основі [5].

4. Поглиблення реформ і відкриття для підвищення ринкової активності.
5. Поліпшення середовища для підприємництва та відновлення довіри до приватної економіки.

Важливим у сучасних умовах цифровізації економіки є також індекс цифрової конкурентоспроможності країн, розрахований цим самим Інститутом, згідно з яким Китай займає 17 місце (рис. 7).

У 2023 р. після трирічного зміцнення конкурентоспроможності Китай змістився вниз на 2 позиції. При цьому найбільше на зниження цифрової конкурентоспроможності вплинув показник «Знання», що використовувався Інститутом для розрахунку загального індексу (рис. 8). За цим показником Китай знизив свій рейтинг на 6 одиниць. За іншими складовими «Готовність до майбутнього» та «Технології» було підвищено конкурентоспроможність у 2023 р.

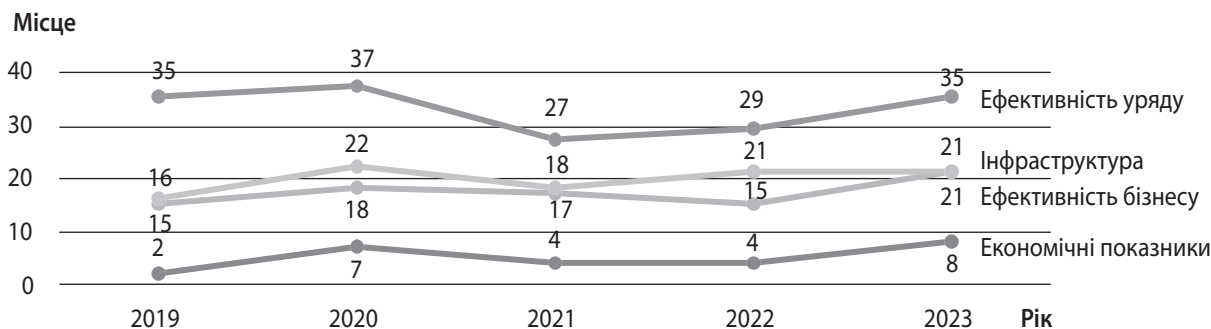

Рис. 6. Складові рейтингу конкурентоспроможності для Китаю, місце в рейтингу

Джерело: побудовано на основі [5].

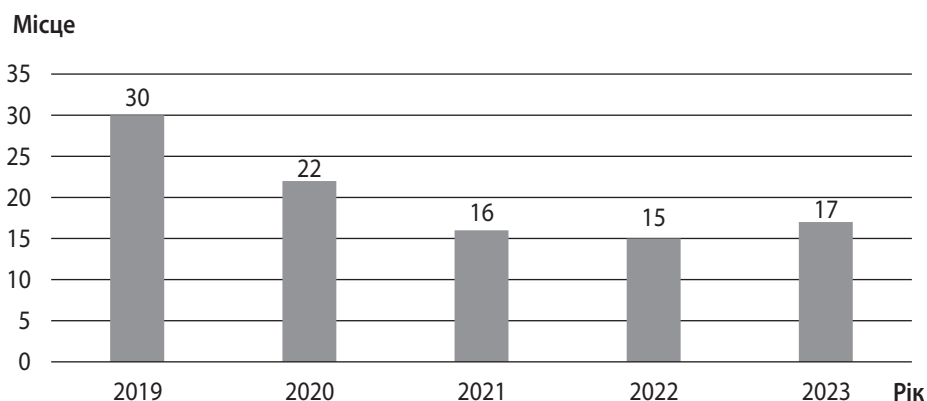

Рис. 7. Позиція Китаю у світовому рейтингу цифрової конкурентоспроможності, місце в рейтингу

Джерело: побудовано на основі [6].

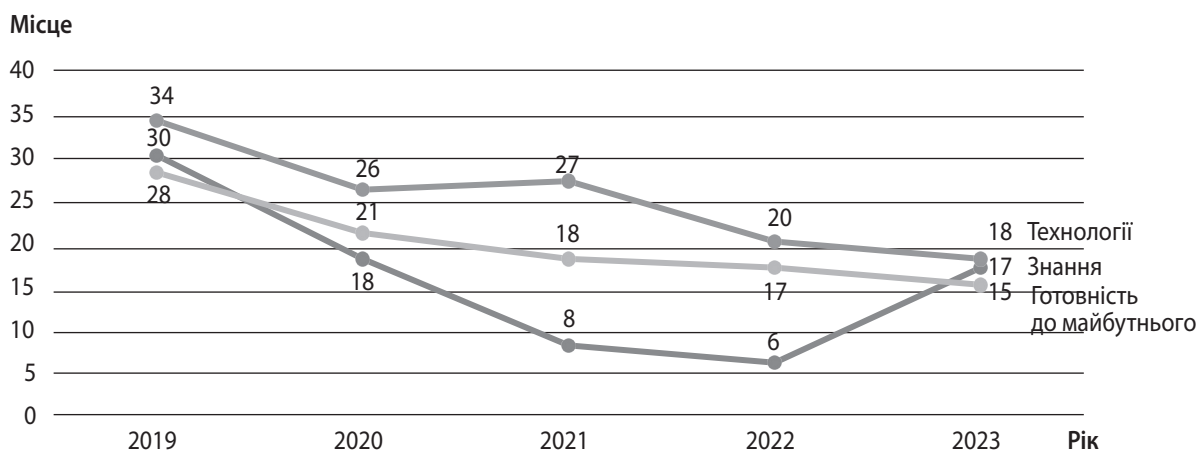

Рис. 8. Складові рейтингу цифрової конкурентоспроможності для Китаю, місце в рейтингу

Джерело: побудовано на основі [6].

Важливим показником для оцінки конкурентоспроможності країни на світовій арені є також обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Відповідно до звіту ЮНКТАД 2023 р. Китай посідає 2 місце після США за притоком ПІІ та 3 місце – за виведенням ПІІ з країни після США та Японії [7].

Підвищення конкурентоспроможності демонструє такий показник, як частка ПІІ Китаю у світовій економіці (рис. 9).

У 1990 р. частка ПІІ Китаю щодо притоку в країну складала 1,7%, тоді як у 2022 р. – 14,6%, досягаючи свого максимуму на рівні 15,5% у 2020 р. Стосовно частки ПІІ, що виводяться з Китаю, у 1990 р. вона набувала значення 0,3%, у 2022 р. – 9,8%, з максимальним значенням 21% у 2020 р.

Усі ці роки лідером у світі були США, окрім 2020 р., коли обсяги ПІІ, що надходили до Китаю, перевищили США. Зміцнення конкурентних позицій Китаю спостерігається і стосовно обсягів зовнішньої торгівлі (рис. 10).

Як показано на рис. 10, частка експорту у 2022 р. сягнула позначки 14,4%, тоді як у 1952 р. вона стано-

вила 1%; частка імпорту змінилась з 1,3% до 10,6% у світових масштабах. Усе це вказує на підвищення ролі Китаю у світовій економіці.

Підвищення конкурентоспроможності Китаю протягом останніх років спостерігається й у сфері інноваційного розвитку. Згідно з рейтингом глобального індексу інновацій у 2022 р. Китай посідав 11 місце серед 132 економік (рис. 11).

За рівнем інноваційного розвитку Китай протягом 2012–2022 рр. суттєво поліпшив свої позиції. Займаючи 34 місце у 2012 р., і навіть 35 у 2013 р., щороку підвищував свою конкурентоспроможність у сфері інновацій. Інноваційний розвиток дозволяє Китаю підвищувати конкурентоспроможність власних товарів та послуг, спрямований на вдосконалення виробничих процесів, що приводить до формування стійких конкурентних переваг у багатьох галузях на світовому рівні.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити висновки про підвищення конкурентоспроможності

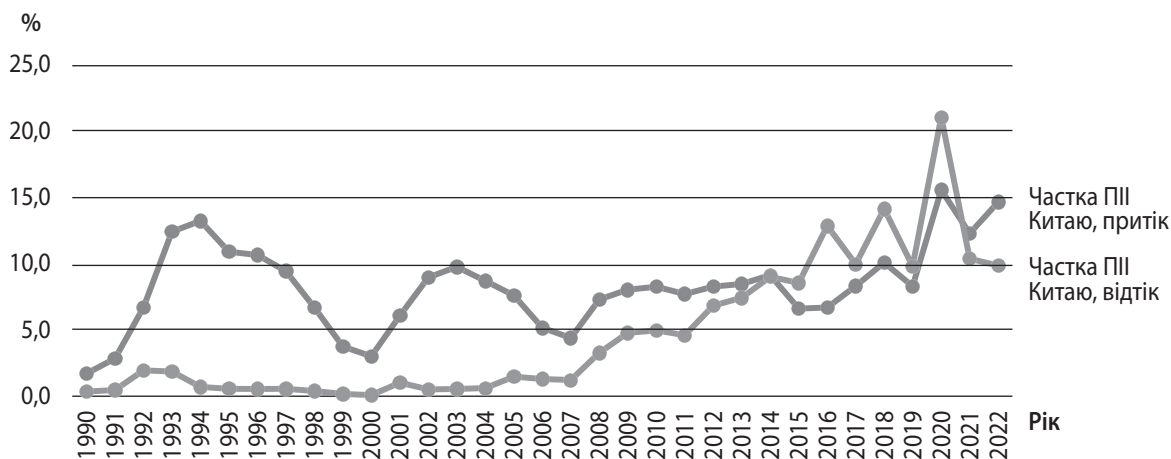

Рис. 9. Частка ПІІ Китаю у світових обсягах ПІІ (притік і відтік), %

Джерело: розраховано та побудовано на основі [4].

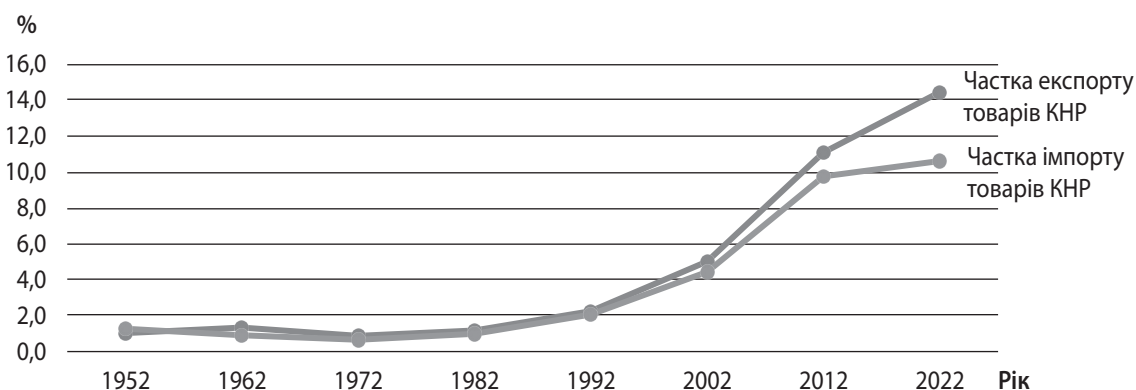

Рис. 10. Динаміка частки експорту та імпорту товарів КНР у світі, %

Джерело: розраховано та побудовано на основі [4].

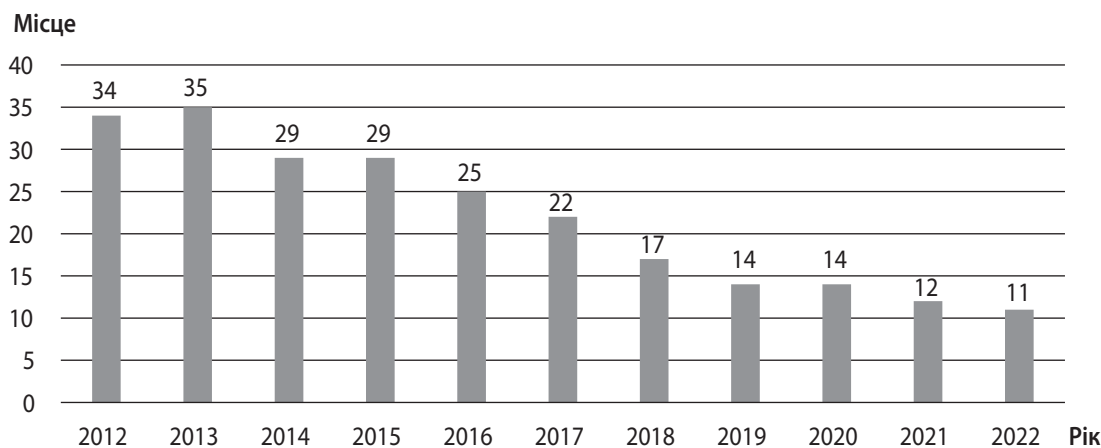

Рис. 11. Позиція Китаю у світовому рейтингу інновацій, місце в рейтингу

Джерело: побудовано на основі [8].

економіки Китаю у світі. Найбільш помітним є зростання кількісних показників. Зокрема, Китай конкурує зі США за глобальне лідерство за обсягами ВВП, інвестицій, торгівлі товарами, за темпами зростання, іноді перевищуючи світового лідера.

Важливо відмітити стрімкий інноваційний розвиток і досягнення позицій найбільш інноваційних країн світу. Стосовно показників, які спрямовані на характеристику більш якісних, а не кількісних аспектів економічного розвитку, Китай не наближується на даний момент до провідних лідерів, але демонструє поступове економічне зростання, що підкреслює його потенційні можливості щодо подальшого підвищення конкурентоспроможності та формування стійких лідерських позицій.

Актуальним напрямом подальшого дослідження є вивчення конкурентоспроможності Китаю у сфері електронної торгівлі. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Чалюк Ю. О. Глобальна конкурентоспроможність Китаю. *Китаєзнавчі дослідження*. 2021. № 1. С. 137–149.
DOI: <https://doi.org/10.51198/chinesest2021.01.137>
2. Winkler S. Ch. Strategic Competition and US – China Relations: A Conceptual Analysis. *The Chinese Journal of International Politics*. 2023. Poad008.
DOI: <https://doi.org/10.1093/cjip/poad008>
3. Li Zh., Zhou X., Jung S., Li Jn. China's 40-year road to innovation. *Chinese Management Studies*. 2019. Vol. 14. Iss. 2. P. 335–357.
DOI: <https://doi.org/10.1108/cms-01-2019-0019>

4. UNCTAD. URL: <https://unctadstat.unctad.org>
5. The IMD World Competitiveness Ranking. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/rankings/wcy>
6. The IMD World Digital Competitiveness Ranking. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/rankings/digital>
7. World Investment Report 2023. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_overview_en.pdf
8. Global Innovation Index / World Intellectual Property Organization. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/

REFERENCES

- Chaliuk, Yu. O. "Hlobalna konkurentospromozhnist Kytaiu" [China's Global Competitiveness]. *Kytaieznavchi doslidzhennia*, no. 1 (2021): 137-149.
DOI: <https://doi.org/10.51198/chinesest2021.01.137>
- "Global Innovation Index". *World Intellectual Property Organization*. https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
- Li, Zh. et al. "China's 40-year road to innovation". *Chinese Management Studies*, vol. 14, no. 2 (2019): 335-357.
DOI: <https://doi.org/10.1108/cms-01-2019-0019>
- "The IMD World Competitiveness Ranking". <https://worldcompetitiveness.imd.org/rankings/wcy>
- "The IMD World Digital Competitiveness Ranking". <https://worldcompetitiveness.imd.org/rankings/digital>
- UNCTAD. <https://unctadstat.unctad.org>
- "World Investment Report 2023". https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_overview_en.pdf
- Winkler, S. Ch. "Strategic Competition and US - China Relations: A Conceptual Analysis". *The Chinese Journal of International Politics*, no. Poad008 (2023).
DOI: <https://doi.org/10.1093/cjip/poad008>